

Solsikken kan blomstre i dansk landbrug

Slægtsgård i Vildbjerg har testet, om forsøg med solsikkeplanter - groet i den danske muld - kan presses til olie

AF CHRISTINA YOON PETERSEN
cyp@herningfolkeblad.dk

SOLSIKKEOLIE - Det smager af solsikke, siger fotografen efter at have smagt på produkterne fra oliepresseren.

Og det er lige netop, hvad det er.

Søren Skjølstrup Jensen, som overtog slægtsgården Nyborggaard i Vildbjerg i 2016, er lige blevet færdig med at presse de sidste solsikkefrø igennem, og alt er gået, som det skulle. Søren Skjølstrup Jensen er vant til at presse olie, og til daglig har han både hørfrø-, raps- og hampefrøolie gennem maskineriet.

Nyborggaard får man øje på, så snart man kører ind på vejen Nyborg Huse, da den modsat mange andre gårde ikke ligger for enden af en allé, men næsten helt ud til landevejen.

Inde i gårdhaven ligger en gårdbutik, der blot er markeret med sorte bogstaver på den hvide væg. Derinde bliver der solgt forskellige økologiske olie- og melprodukter, og længere inde står en stor blå oliepresser og nogle små sække med solsikkekerner, som er klar til at blive presset.

Den varme sommer har skabt gode forhold

for solsikken, som man i et forsøg over nogle år har prøvet at opdyrke i Sønderjylland, Lolland og på Bornholm for at se, om det i fremtiden kunne være noget, danske landmænd kunne satse på. Det er Økologiinnovation i Seges, som står bag forsøget. Seges er del af Landbrug & Fødevarer og fungerer som et fagligt videns- og innovationshus, som skal identificere nye måder at drive landbrug på.

- Vi har fundet forskellige sydlige og varme lokaliteter i Danmark, som det kræves, men det var Sønderjylland, som endte med det bedste resultat, fortæller Maja Eline Petersen, der er konsulent og agrobiolog i Seges og har taget turen til Vildbjerg for ved selvsyn at se olieresultatet fra årets høst.

- Solsikkeolie er den tredje største olieafgrøde i verden, forklarer hun om det store markedspotentiale, der kunne ligge i, hvis Danmark kan få en andel i solsikke markedet. Men det kræver, at man kan dyrke solsikker, der ikke når at drukne i det danske efterårsvejr.

- Udfordringen i Danmark er, hvis solsikkerne har en lang vækstperiode, så modnes de først i det våde efterår, hvor de så bliver angrebet af skimmelsvamp, siger Maja Eline Petersen.

Spændt på forsøget

Derfor har man lavet et forsøg med nogle sorter, som modnes tidligere på sæsonen.

- Det er samme historie som med majs. Man

○ Maja Eline Petersen viser de nyhøstede solsikkekerner frem, mens Søren Skjølstrup Jensen sørger for, at oliepresseren fungerer optimalt, så olien og kerneresterne kommer ned i hver sin beholder.

forædler, så man får nogle tidligere sorter, der kan modne på det tidspunkt, hvor det passer, supplerer Maja Eline Petersen.

Maskinen kværner de første kerner, og den tomme hvide plasticdunk fyldes langsomt op med solsikkeolien. Resterne af kernerne, som kaldes »kagen«, kommer ud i små lange restprodukter, som kan bruges til at blande op i dyrefoder. Det er de to kerneprodukter, som de håber på kan blive en større forretning i fremtiden. Kagen har nogle gode aminosyrer i, og der er et bæredygtigt aspekt i at kunne dyrke det selv, da man i dag får importeret soja fra Sydamerika til dyrefoder.

- Sidste år lykkedes det også at få en lille produktion, selvom vejret var dårligere og man derfor havde større tørringsomkostninger. Men der er klart et potentiale, siger Maja Eline Petersen, som ikke kan skjule sin begejstring for projektet.

Nysgerrighed holder liv i udvikling

Den hvide plasticdunk er placeret oven på en stor stak kasser, så den kan nå op til munden, hvor olien kommer ud. Normalt står der store tønder, som kan tage imod langt større olieproduktioner. Så det er ikke økonomien i det lille solsikkekkeksperiment, som driver Søren Skjølstrup Jensen.

MAKROØKONOMISK UGEFOKUS

- I SAMARBEJDE MED HANDELSBANKEN

Ugen der gik

Stort udsving i europæiske obligationsrenter

De fleste aktiemarkeder faldt mandag som følge af frygt for en fortsat eskalering i handelskonflikten mellem USA og Kina, efter at landenes gensidige importtariffer trådte i kraft og da Kina i weekenden aflyste ellers planlagte forhandlinger på området med USA. Nedturen på aktiemarkederne i Europa blev forstærket efter ECB-chef Draghi advarede om en relativt kraftig stigning i kerneinflationen. Det sendte samtidig de tyske (og danske) obligationsrenter pænt i vejret. Midt på ugen rettede de europæiske aktier sig igen, kun for at falde fredag efter Italiens relativt nye populist-regering i et budgetforslag lagde op til at indfri sine dyre valglofter og dermed øge det offentlige underskud til 2,4% af BNP. Obligationsrenterne faldt torsdag efter rentemødet i Fed onsdag aften, og faldene fortsatte fredag på Italiens-uroen kombineret med et overraskende fald i euroområdet kerneinflation. Samlet ser de europæiske aktier og obligationsrenter ud til at ende ugen uændret. EUR er svækket markant over for USD. Olie-

prisen er steget pænt denne uge til det højeste niveau i næsten fire år, efter OPEC ikke fulgte Trumps opfordring til at øge produktionen og efter flere lande og olieselskaber ser ud til frivilligt at følge USA's sanktioner mod Iran og undlade at købe iransk olie.

■ ECB-chef Draghi fortsatte de lidt mere højeagtige signaler vi har fået fra diverse medlemmer af ECB's Styrelsesrådet den seneste tid. I en tale foran Europa-parlamentet sagde han, at han ser en 'relativt energisk' stigning i kerneinflationen i den kommende tid. Bankens forudsigelser om at den overordnede inflation i gennemsnit kun vil ligge omkring 1,7% frem mod 2020 dækker ifølge Draghi over en forbedring i det fundamentale prispress over de kommende måneder, hvor den underliggende inflation vil stige som følge af et strammere arbejdsmarked og højere lønvækst. Dagen efter nedtonede ECB's cheføkonom Praet betydningen af Draghis udsagn, idet Praet udtalte, at han ikke tror, at Draghi ønskede at sende nye signaler med sine udtalelser. Forbrugerpris-inflationen i euroområdet steg som ventet til 2,1% i september og fra 2,0% i august. Dermed har inflationen nu holdt sig på eller lige over 2% i fire måneder i streg.

Kerneinflationen, som Draghi udtalte som optimistisk om, faldt uventet til 0,9% y/y i september fra forrige 1,0%. Med kerneinflationen tilbage på det laveste niveau i tre måneder er der ikke meget der tyder på, at den underliggende inflation for alvor er på vej i vejret. Vi fastholder dog fortsat, at den vil stige gradvist over det kommende år, efterhånden som effekten af øget lønvækst samt afsmitning fra den allerede højere totale inflation tager til.

■ Rentemødet i Federal Reserve mundede ud i den ventede renteforhøjelse af Fed-funds target renten med 0,25%-point. Fed fastholdt stort set den positive tone på økonomiens tilstand som tidligere, men Fed opskrev forventningerne til den økonomiske vækst en tand. Nok så interessant så viste "dot-plottet" på rentekomiteens forventninger til den fremtidige Fed-rente nu en klar overvægt, der venter endnu en renteforhøjelse til december, og dermed den fjerde i år. Endelig var det interessant, at Fed nu slettede teksten i rentemeddelelsen om, at "pengepolitikken fortsat er stimulerende". Dette har dog været diskutert på forrige møder, og det understreger, at renten nu nærmer sig sit langsigtede neutrale

niveau, som dog er meget vanskeligt at bedømme hvor præcist er. FOMC-medlemmerne opskrev da også deres median-vurdering af hvor den langsigtede ligevægtsrente ligger en tand til 3,0%. Powell understregede desuden på rentemødet, at renten kan blive sat op over det neutrale niveau.

Ugen der kommer

USA: ISM og arbejdsmarkedsrapport lidt mere nedtonede

■ I næste uge lægger vi ud med ISM's fremstillingsindeks mandag. Her ventes et lille fald til stadig ganske robuste 60,3 i september fra forrige 61,3. Således steg indekset overraskende meget i august til det højeste niveau i mere end 14 år på trods af uroen omkring ny importtold. I september har vi allerede set en tendens til fortsat nedtonede regionale fremstillingsbarometre, herunder New York Fed's Empireindeks samt Philadelphia Feds indeks. Det antyder, at det høje niveau for ISM-indekset i august ikke er holdbart. Derudover bør strammere finansielle betingelser, herunder stærkere USD, samt generelt lavere fremstillingsoptimisme i andre udviklede økonomier trække nedad i ISM-indekset.

■ Onsdag modtager vi så ISM's tilsvarende erhvervsbarometer uden for fremstillingsindustrien, som især udgøres af servicesektoren. Her ventes også et fald i september om end et lidt mindre fald end det, der ventes for fremstillingssektoren. Servicetilliden er overordnet aftaget gennem 2018 på trods af stor efterspørgsel. Det tilskrives især kapacitetsbegrænsninger, som har været tydeliggjort af stigende leveringstider og bugnede ordebøger. Det vurderes at øge prispresset. Godt nok er forbrugertilliden overraskende steget til nyt rekord højt niveau i 18 år, men på den anden side er forbrugerpriserne stigende og tendensen i detailsalgsvæksten er aftagende. Markeds PMI-serviceindeks faldt desuden i september til det laveste niveau i 1½ år.

■ Fredagen står så på arbejdsmarkedsrapporten for september. Overordnet ventes rapporten ikke helt så stærk som den i august, idet der ventes et fald i beskæftigelsesvæksten samt i lønvæksten, mens arbejdsløshedsraten ventes at falde til 3,8% og dermed er tilbage på det rekordlave niveau (siden 2000) fra maj. Der ventes en beskæftigelsesvækst på 188.000 personer i september ned fra forrige 201.000. Men vi kan godt se potentiale for stærkere

○ Nyborggaard i Vildbjerg presser olie af mange forskellige sorter som hør, raps og hamp. Nu er de også med i et forsøg om solsikkeolie, for at se om det kan være et fremtidigt landbrugsprodukt i Danmark.

FOTO: HENRIK OLE JENSEN

- Det er en måde at få noget inspiration og viden på. Ellers udvikler man ikke sig selv, siger han og fortæller om den faglige interesse han har for nye sorter, som man kan presse til olie.

- Man får altid noget erfaring med videre, det er jo spændende at følge, så kan man også blive udfordret i, hvor man selv står, siger Søren Skjølstrup Jensen, som har haft et godt samarbejde med Seges i nogle år.

Solsikkerne er dog ikke helt nyt for slægtsgården, hvor man godt kan sige, at de har været for hurtigt fremme i solen, hvad det angik.

- Mine forældre har faktisk dyrket solsikker tilbage i 2006 eller 2007. Men der var problemet

netop, det her med efteråret. Så det blev ikke til noget i en god spisekvalitet, fortæller Søren Skjølstrup Jensen, som dog ikke vil afvise, at han kunne finde på at tage dyrkningen op igen, hvis man i Danmark kommer længere i denne udvikling.

Solsikke-supplement

Der er ikke noget som en gul rapsmark under blå himmel om sommeren. »Den gule er en hel gul gulere end gul«, som Henrik Nordbrandt har skrevet i digtet »Rapsmarker i maj«. Men den gule solsikke har en række fordele ved dyrkning, som raps ikke har.

- Raps er en usikker afgrøde, som ekstremt let kan blive angrebet. Solsikken bliver ikke angrebet på samme måde, og de er også mindre gødningskrævende og holder ukrudt væk, siger Maja Eline Petersen.

Men rapsglade danskere skal dog ikke frygte at vinke farvel til de karakteristiske gule rapsmarker.

- Hvis vi kan dyrke solsikker, kan det være for at supplere olieproduktionen og dermed få et ekstra produkt, siger Maja Eline Petersen.

Brug for Vildbjerg i forsøget

Selvom Vildbjerg ligger et stykke fra Sønderjyl-

land, så er Maja Eline Petersen glad for samarbejdet med Nyborggaard, da Søren Skjølstrup Jensens faglige nysgerrighed gør projektet muligt.

- Herude er I jo også klar på at prøve nogle forskellige ting af. Sidste år fik du nogle helt uafskallede kerner, og det var måske ikke det optimale, men så prøver I det alligevel. Vi kan jo heller ikke love, at vi kommer med for eksempel præcis 12 kilo, siger Maja Eline Petersen henvendt direkte til Søren Skjølstrup Jensen, som supplerer:

- Der er heller ikke så mange, der presser olie til spisebrug i Danmark, siger han.

Maja Eline Petersen er tilfreds med resultatet, som nu skal sendes ind for at blive evalueret.

- Men fleksibiliteten har været helt nødvendigt i sådan et projekt her, hvor vi ikke ved, hvad resultatet bliver. Vi har jo ikke prøvet det her tidligere, afslutter hun.

tal, om ikke andet så måneden efter. Således har vi fået særdeles robuste beskæftigelsesindikatorer fra ISM og NFIB's indeks for virksomhedernes ansættelsesplaner samt ikke mindst fra det nylige fald i antallet af nye ledige til det laveste niveau siden 1973. Så vi ser mulighed for, at beskæftigelsesvæksten kan få ny luft efter den lidt sivende tendens i år. Der vil nok være ekstra fokus på timelønningerne, efter at lønvæksten her nåede op i 2,9% y/y i august, hvilket er den største lønfremgang siden 2009. I september ventes denne dog at falde lidt tilbage til 2,8% y/y, men vi mener fortsat, at det er foreneligt med, at lønvæksten har pilen opad over det kommende års tid.

Euroområdet: Ledighedsraten uændret endnu en måned

■ Mandag får vi arbejdsløshedstal for euroområdet i august. Faldet i arbejdsløshedsraten har taget et pusterum de seneste tre måneder, hvor den har ligget flad på 8,2%. En tilsvarende pause i det overordnede ledighedsfald er ikke set siden marts-maj 2016, og vi ser faktisk mulighed for, at arbejdsløshedsraten fortsat vil befinde sig på 8,2% i august.

Det baserer vi på kombinationen af diverse beskæftigelsesbarometre, som har været bremsede op i en periode, samt ikke mindst de indikatorer vi allerede har set for arbejdsmarkedet i Frankrig, Spanien og Tyskland. Godt nok faldt ledigheden igen en smule i Tyskland i august, mens den mere træge udvikling i Spanien og Frankrig i juli fortsatte ind i august. Når det så er sagt er det ikke fordi vi venter, at ledigheden er ved at bunde ud, men det kan være et tegn på, at ledigheden vil falde i et stadig langsommere tempo over det næste års tid.

■ Onsdag får vi tal for detailsalget i august. Salget har skuffet en smule i juli, hvor ekstra varmegrader i visse lande kan have tynget salget. Det bragte i juli årsvæksten i salget ned i det laveste niveau i ni måneder. Men vi venter en bedring i salget i august, hvilket først og fremmest ses understøttet af, at detailtillidsindekset fra EU-Kommissionen har peget opad de seneste måneder. Når det så er sagt, bliver det interessant om salgsvæksten kan holdes oppe frem mod årsskiftet, efterhånden som nye prisstigninger kan have påvirket forbrugernes købelyst gennem ringere købekraft. Vi har da også set,

at forbrugertilliden i euroområdet er faldet kraftigere end ventet de seneste par måneder, om end niveauet fortsat afspejler en grundlæggende optimisme.

Kina: Industritillid måske stabil i september

■ Offentliggørelsen af fremstillings-PMI fra Markit er af uvisse årsager blevet udskudt, så den kommer samtidig med den officielle PMI søndag morgen. Konsensus venter et lille fald i dem begge. Vi er enige i, at Markits fremstillings-PMI nok falder lidt i takt med at økonomien bremses op og handelskrigen truer. Derimod tror vi på stabil officiel PMI, da de store statslige selskaber er tungere repræsenteret her. Det er nok disse selskaber, som først får glæde af myndighedernes fornyede sats på infrastruktur- og byggeinvesteringer for at stimulere økonomien.

Danmark: Nationalbanken holder krudtet tørt

■ Kronen er løbende blevet svækket over for EUR de seneste måneder og var i løbet af september for første gang siden 2016 kortvarigt på den svage side af centralpariteten over for

på EUR på 7,46038. Til trods for, at kronen således bevæger sig tæt på niveauer, der tidligere har affødt intervention fra Nationalbanken, tror vi dog ikke, at Nationalbanken har været i markedet i september med intervention for at støtte kronen. For det første er der tale om en meget gradvis og glidende svækkelse af DKK over for EUR, og for det andet tror vi, at Nationalbanken helst holder krudtet tørt så længe som muligt for ikke at signalere panik omkring udviklingen. På den baggrund venter vi, at valutareserven har holdt sig tæt ved uændret i omegnen af DKK 467 mia. i august, når tallet offentliggøres tirsdag. Hvis kronesvækkelsen fortsætter er det dog vores forventning, at Nationalbanken i første omgang vil træde til med støtteopkøb.

■ Efter indførelsen af nye låneregler fra årsskiftet har der været tale om en opbremsning i aktiviteten på boligmarkedet, især synligt på lejlighedsmarkedet i de større byer. Handelsaktiviteten på ejerlejligheder på landsplan faldt således med 7,7% y/y i 2. kvartal og udbudet af lejligheder til salg i København steg i august til det højeste niveau siden januar 2012. Den vigende aktivitet skyldes formentligt også, at den

lange periode med kraftige prisstigninger har reduceret købernes villighed (og mulighed) for at følge med. Endnu har det ikke for alvor afspejlet sig i priserne, om end prisudviklingen på lejligheder dog har været mere afdæmpet siden januar i forhold til hvad vi har været vant til de foregående år. Onsdag offentliggør Danmarks Statistik nye tal for ejendomspriserne for juli, og vi venter at de vil bekræfte tendensen til vigende aktivitet og stagnerende priser på lejligheder. Overordnet set ser vi dog boligmarkedet som værende i fin form, hvor et lavt renteniveau, stigende beskæftigelse og øgede disponible indkomster ventes at sikre fortsat fremgang i huspriserne på landsplan.

■ Vi venter, at fredagens tal for industriproduktion vil vise en flad udvikling i august, efter en fornuftig stigning i juli på 1,4% m/m. Forventningen om uændret produktionen skyldes primært, at vi ser en tilbagebetaling fra den kraftige stigning i produktionen i føde- drikkevarerindustrien i juli som formentligt kunne tilskrives den meget varme sommer.